

Wstęp

Samorząd terytorialny funkcjonuje w ciągle zmieniającym się otoczeniu. Jego koncepcja, idee, istota i cele podlegają procesom wyborów dokonywanych przez rząd centralny, władarzy samorządowych, mieszkańców. Wybory te wywierają istotny wpływ na funkcjonowanie społeczności lokalnych, a relacje między rządem centralnym a samorządem wiele mówią o ustroju państwa.

Żyjemy w coraz bardziej globalizującym się świecie, ale nie możemy zapominać, że nawet najbardziej globalne problemy rozwiązywać możemy, a nawet powinniśmy także na płaszczyźnie lokalnej. I że zaniechanie pewnych działań czy wyborów lokalnie może nieść ze sobą wręcz globalne następstwa. Słowa: „żyj globalnie, a działaj, wybieraj lokalnie” nie powinny być traktowane jak wyświechtany i odchodzący do lamusa frazes.

Niniejsza monografia jest wynikiem badań nad samorządem terytorialnym, które zostały omówione na międzynarodowym sympozjum organizowanym przez Uniwersytet Warszawski i Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie w maju 2018 roku na UW. Część wystąpień ukazała się w czasopiśmie „e-Politikon”, pozostałe zaś znalazły się w niniejszej publikacji. Sprawozdanie z sympozjum autorstwa Adriany Baranowskiej i Wojciecha Mincewicz z znaleźć można na stronach Ośrodka Analiz Politologicznych UW oraz Instytutu Nauk Politycznych UW¹.

Książkę otwiera artykuł **Jolanty Itrich-Drabarek** (Wydział Nauk Politycznych i Studiów Międzynarodowych UW), która w artykule *Problem politycznego wyboru w samorządzie terytorialnym* omawia kwestię wyboru jako czynnika mającego wpływ na rolę i zadania samorządu terytorialnego. Autorka zakłada, że samorząd terytorialny to obszar podlegający procesom politycznego wyboru, zarówno w wymiarze personalnym, jak i wspólnotowym.

¹ <http://oapuw.pl/wybory-samorzadowe-samorzadowe-wybory-relacja-z-ii-miedzynarodowe-go-sympozjum-naukowego-22-05-2018/>; http://www.inp.uw.edu.pl/?q=aktualnosci/22_maja_odbylo_sie_ii_miedzynarodowe_symposium_naukowe_wybory_samorzadowe_samorzadowe_wybory [dostęp: marzec 2019].

Artykuł **Justyny Otto** (WNPiSM UW) stanowi interesującą próbę scharakteryzowania demokracji samorządowej jako sposobu faktycznego sprawowania władzy przez obywateli. Autorka weryfikuje hipotezę zakładającą, że współczesny demokratyczny reżim polityczny, chcąc zbliżyć się do klasycznego i pierwotnego ideału *demos kratos*, co stanowi istotę demokracji – przy świadomości niebezpieczeństwa, jakie nieść mogą rządy większości dla mniejszości i jednostki – powinien oznaczać wycofanie się państwa z wielu dziedzin życia na rzecz społeczeństwa obywatelskiego oraz samorządności.

Jan Baszkiewicz lubił przytaczać słynne słowa Adama Mickiewicza z *Pana Tadeusza*: „Jacyś Francuzi wymowni / Zrobili wynalazek: iż ludzie są równi”. Tę równość ma nam gwarantować reżim demokratyczny, ale by tę równość pogodzić z wolnością... Oto jest pytanie, jak to zapewnić. Odpowiedź zdaniem autorki tekstu stanowić może samorządność.

Anna Szustek (WNPiSM UW) w artykule *Relacja państwo – samorząd w polskiej myśli politycznej* charakteryzuje trzy podstawowe koncepcje kształtowania tych związków, analizując ich istotę. Odnosząc się do współczesnych wizji samorządu, wskazuje na ich odwołanie do różnych klasycznych teorii samorządowych.

Tomasz Herudziński (Wydział Nauk Społecznych Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie) analizuje recepcję władz samorządowych i idei samorządności w Polsce jako element świadomości społecznej z perspektywy sondażowych badań opinii publicznej. Autor w artykule *Społeczna recepcja władz samorządowych w Polsce* zwraca uwagę na istotną rolę wymiaru świadomości społecznej w procesach tworzenia i funkcjonowania samorządu terytorialnego w Polsce oraz jej wpływu na lokalne elity. Omówienie wyników sondażowych badań opinii publicznej odzwierciedlających postrzeganie władz samorządowych oraz samorządności w Polsce poprzedzone zostało syntetyczną analizą przekształceń samorządu terytorialnego w Polsce w perspektywie zmian systemowych. Charakterystyka rozwoju samorządu terytorialnego w Polsce i zmian ustrojowych stanowią punkt wyjścia analizy wymiaru świadomościowego prezentowanego w świetle ogólnopolskich wyników sondażowych badań opinii publicznej.

Jacek Wojnicki (WNPiSM UW) w artykule *Ewolucja statusu prawnego wójta, burmistrza, prezydenta miasta w polskich rozwiązaniach samorządowych* scharakteryzował zmiany dotyczące zasad wyboru i ustrojowej roli organu wykonawczego w polskiej gminie od roku 1918 do 2018. Wskazał, że charakterystyczną cechą jest wzmocnienie pozycji prawnej tego gminnego organu w kolejnych okresach II i III Rzeczypospolitej. Wpływa to na osłabienie uprawnień kontrolnych wobec organu wykonawczego i zaburza równowagę organów samorządowych na szczeblu podstawowym.

Kamil Mroczka (Centrum Studiów Samorządu Terytorialnego i Rozwoju Lokalnego UW) i **Łukasz Świetlikowski** (Kancelaria Prezesa Rady Ministrów) w artykule *Neutralność polityczna członków korpusu służby cywilnej w kontekście*

biernego prawa wyborczego w wyborach do samorządu terytorialnego – perspektywa prawnopolitologiczna podjęli ważką problematykę dotyczącą ustalania klarownych zasad rozdziału ról polityków od urzędników – kwestii istotnej zarówno z punktu koncepcji państwa, jak i próby rozwiązania dylematów urzędników, którzy w niedookreślonych obecnie warunkach chcą skorzystać z biernego prawa wyborczego. Autorzy na przykładzie biernego prawa wyborczego członków korpusu służby cywilnej wskazują, że realizacja zasady neutralności politycznej w Polsce w praktyce jest wysoce problematyczna. Zaletą artykułu jest także odniesienie się do rozwiązań francuskich i brytyjskich.

Dagmir Długosz (Kancelaria Prezesa Rady Ministrów) w artykule *Do trzech razy sztuka? Górnośląska metropolizacja – nowy początek sieciowego zarządzania w regionie. Społeczno-gospodarczy bilans otwarcia* przedstawia rozwiązania ustrojowe dotyczące Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii utworzonej ustawą w 2017 roku na bazie 41 gmin województwa śląskiego oraz instrumenty kreowania rozwoju na obszarze metropolitalnym będące w dyspozycji władz nowo powołanego podmiotu polityki metropolitalnej. Rozważania dotyczące górnośląskiej metropolizacji odniesione są do procesów metropolizacji w świecie, a także sytuacji innych obszarów metropolitalnych w Polsce. Artykuł zawiera również wnioski dotyczące potencjału zaprojektowanych przez ustawodawcę instrumentów rozwoju Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii.

Z kolei **Serhii Horbliuk** (Narodowa Akademia Zarządzania Państwowego przy Prezydencie Ukrainy) w artykule *Osiągnięcia i przeszkody rozwoju samorządności terytorialnej na Ukrainie wynikające z reformy samorządowej w latach 2014–2018* dokonał próby przedstawienia osiągnięć jednostek samorządu terytorialnego na Ukrainie we wskazanym okresie oraz przeszkód i barier związanych z reformą.

W ramach projektu badawczego studenci nauk politycznych WNPiSM Uniwersytetu Warszawskiego oraz Centrum Studiów Samorządu Terytorialnego i Rozwoju Lokalnego UW, pod opieką naukową dr Justyny G. Otto, korzystając również z konsultacji dra hab. Daniela Midera w zakresie walidacji, rekonfiguracji i analizy danych ilościowych oraz dra hab. Sebastiana Kozłowskiego przy tworzeniu ankiety, przeprowadzili badania preferencji politycznych młodych warszawiaków. Ich wyniki zostały omówione przez **Wojciecha Mincewicza, Marcela Tomczyka i Konrada Gałuszkę** w artykule *Wybory samorządowe – samorządowe wybory – jak widzą Warszawę studenci, jakiej chcą stolicy przyszłości? Badanie preferencji politycznych młodych warszawiaków*. Zasadniczym problemem, jaki postawili przed sobą młodzi badacze, jest diagnoza postaw politycznych respondentów, którymi byli studenci dwóch jednostek Uniwersytetu Warszawskiego: Instytutu Nauk Politycznych i Centrum Studiów Samorządu Terytorialnego i Rozwoju Lokalnego.

W związku z intensywnym wdrażaniem studentów do badań naukowych oraz kultywowaniem wiekowych tradycji relacji mistrz – uczeń, co szczególnie leży

na sercu niżej podpisanym, a co stanowi przecież serce Uniwersytetu, prezentujemy kolejny tekst studencki. Studenci politologii II stopnia: **Agnieszka Gąsior, Mateusz Bednarz, Rafał Kulisiewicz** podjęli się analizy najnowszej koncepcji rozwoju stolicy – w artykule ich autorstwa zaprezentowana została najnowsza strategia – dokument „Warszawa 2030”. Omówiono najważniejsze założenia, inne dokumenty z nią związane, etapy jej powstawania i udoskonalenia. Przedstawiono również, jak strategia ta może być postrzegana w kontekście wyborów samorządowych 2018 roku oraz zwrócono uwagę na jej dobre i złe strony.

*Jolanta Itrich-Drabarek
Justyna Grażyna Otto*